

Sveta kongregacija za bogoštovlje

DIREKTORIJ O MISAMA S DJECOM
(Directorium de Missis cum pueris)

Donosimo ovaj neslužbeni prijevod Direktorija s namjerom da se bolje upozna njegov sadržaj i pronalaze načini za njegovu praktičnu primjenu.
— Nap. uredn.

U v o d

1. Krštenu djecu koja su tek poučena o sakramentima Potvrde i Euharistije, kao i one koji su nedavno pripušteni na sakramenat Pričesti, Crkva mora posebno odgajati. Uvjeti današnjeg života, u kojima djeca rastu, nisu baš pogodni za njihov duhovni napredak.¹ Osim toga roditelji često jedva ispunjavaju obveze kršćanskog odgoja svoje djece koje su primili na krštenju.

2. Što se tiče djece koju treba odgajati u Crkvi nastaje posebna poteškoća zbog toga što liturgijska, posebno euharistijska slavlja, ne mogu sebi svojstvenu odgojnu snagu u potpunosti ostvariti na djeci.² Premda je sada u Misi dozvoljeno uzeti govore otaca, ipak riječi i čini nisu dovoljno prilagođeni dječijem shvaćanju.

Doista, djeca ni u svakidašnjem životu uvijek ne razumiju sve što doživljavaju sa starijima, pa im se iz toga rađa dosada. Zato se ne može ni od liturgije tražiti da im uvijek svaka pojedina stvar mora biti shvatljiva. Ipak se treba bojati duhovne štete ako djeca u Crkvi godinama jedva što dožive na sebi shvatljiv način. Nova je psihologija utvrdila naime da se djeca formiraju religioznim doživljavanjem u djetinjstvu i ranoj mladosti, snagom posebne religiozne sposobnosti koju imaju.³

3. Crkva slijedeći svoga Učitelja, koji je malene »grlio... i blagoslivljao« (Mk 10, 16) u ovoj dobi ne smije djecu prepustiti samima sebi. Zato neposredno poslije II vat. sabora, a već se govorilo u Konstituciji o svetoj Liturgiji kako treba upriličiti liturgiju različitim skupovima,⁴ marljivije, osobito na prvoj Biskupskoj sinodi 1967. u Rimu, počelo se ispitivati kako bi se moglo lakše provesti sudjelovanje djece u liturgiji.

¹ Usp. SV. KONGR. ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, br. 5. AAS 64 (1972) 101 — 102.

² Usp. II VAT. SABOR, *Konstitucija o sv. bogoslužju Sacrosanctum Concilium*, br. 33.

³ Usp. SV. KONGR. ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, br. 78. AAS 64 (1972) 146—147.

⁴ Usp. II VAT. SABOR, *Konst. o sv. bogoslužju Sacrosanctum Concilium*, br. 38; usp. SV. KONGR. ZA BOGOSTOVLJE, *Uputa Actio pastoralis*, 15. svibnja 1969. AAS 61 (1969) 806 — 811.

Tom je prigodom izričitim riječima predsjednik Savjeta o sprovođenju Konstitucije o svetoj Liturgiji rekao da se ne može raditi o nekom sasvim novom obredu, nego radije o nekim djelovima koje treba zadržati, skratiti ili ispustiti, o izboru nekih prikladnijih tekstova.⁵

4. Poslije nego su po Općoj uredbi Rimskog Misala priređenog 1969. god. određene sve pojedinosti za slavljenje Euharistije s narodom, ova Kongregacija, potaknuta molbama iz cijeloga katoličkog svijeta, počela je pripremati posebni Direktorij za Misu s djecom kao nadopunu ove Uredbe, na kojoj su surađivali vrsni muževi i žene iz gotovo svih naroda.

5. Ovim Direktorijem i Općom uredbom predviđeno je da neka mjesta mogu prilagoditi Biskupske Konferencije ili pojedini biskupi.⁶

Iste Konferencije prilagodbe Mise za djecu, koje su možda neophodna za njihovo područje, a ne mogu biti uvrštene u Opći direktorij, neka prema čl. 40. Konstitucije o svetoj Liturgiji dostave Apostolskoj Stolici, a uvest će ih nakon njezina odobrenja.

6. Direktorij ima pred očima djecu koja se nalaze u predmladenačkoj dobi. To se po sebi ne odnosi na djecu koja su zaostala bilo tjelesno bilo umno jer je nerijetko za njih potrebna još veća prilagodba,⁷ ipak se propisi što slijede, promijenivši ono što treba promijeniti, mogu i na njih primijeniti.

7. U prvoj glavi Direktorija (br. 8—15) predstavlja se kao temelj, pa se raspravlja o višestrukome rukovođenju djece k euharistijskoj liturgiji; drugi dio kratko govori o Misama s odraslima (br. 16—19), na kojima sudjeluju i djeca; napokon treće poglavlje (br. 20—54) opširnije govori o Misama s djecom na kojima prisustvuju samo poneki od odraslih.

Glava I

RUKOVOĐENJE DJECE PREMA EUHARISTIJSKOM SLAVLJU

8. Budući da se ne može ni pomisliti o pravom kršćanskom životu bez sudjelovanja u liturgijskim činima, na kojima vjernici zajedno skupljeni slave pashalni misterij, religiozna se inicijacija djece u tu svrhu ne smije propustiti.⁸ Crkva, koja krsti djecu, potpomognuta darovima što ih daje ovaj sakrament, mora se brinuti da krštenici rastu u zajedništvu s Kristom i braćom, a znak i zalag ove zajednice je sudjelovanje kod euharistijskog stola, na koji se djeca pripravljaју ili uvode u njegovo

⁵ De Liturgia in prima Synodo Episcoporum, *Notitiae* 3 (1967) 368.

⁶ Usp. dolje br. 19, 32, 33.

⁷ Usp. Red Mise sa gluhoonijemom djecom njemačkog jezičnog područja, od 26. lipnja 1970., kojeg je odobrila, odnosno potvrdila ova Kongregacija (Prot. br. 1546/70).

⁸ Usp. II VAT. SABOR, Konst. o sv. bogoslužju *Sacrosanctum Concilium*, brr. 14,19.

dublje značenje. Ovaj liturgijski odgoj ne smije odvajati od euharistijskog, općeg, ljudskog i kršćanskog odgoja, dapače, bilo bi štetno, ako bi liturgijski odgoj bio bez tog temelja.

9. Zato svi, na koje spada poučavanje djece, neka uznastoje zajedničkim silama i ujedinjenim savjetima oko toga da oni, iako već imaju neki osjećaj za Boga i božanske stvari, prema dobi i osobnom razvoju uoče i ljudske vrednote koje se nalaze u euharistijskom slavlju, kao što je to zajednički čin, pozdravljanje, sposobnost slušanja, traženja i podjeljivanja oprostjenja, izražaj zahvalnosti, doživljaj simboličkih čina, prijateljska gozba, blagdansko slavlje.⁹

Dužnost će euharistijske kateheze, o kojoj govori br. 12., biti da odgaja takve ljudske vrednote, te djeca prema dobi, psihološkim i socijalnim uvjetima posebno otvaraju duše da shvate kršćanske vrednote i da slave Kristov misterij.¹⁰

10. U promicanju ovih ljudskih i kršćanskih vrednota najveći udio ima kršćanska obitelj.¹¹ Stoga treba kršćansku pouku, koja se daje roditeljima ili drugim osobama na koje spada odgoj, jako udešavati vodeći računa i o liturgijskoj izobrazbi djece.

Svijesni dužnosti koju su primili na krštenju svoje djece, roditelji se obvezuju da će djecu postepeno učiti da se mole, da će s njima svakodnevno moliti i tako ih privikavati da i privatno obavljaju molitve.¹² Ako djeca tako pripremljena i, kako je to poželjno, s obitelji prisustvuju Misi, lakše će početi pjevati i moliti u liturgijskoj zajednici, dapače, na neki će način već predokusiti euharistijski misterij.

Ako su roditelji slabije poučeni u vjeri, a ipak žele kršćanski odgoj djece, treba ih barem potaknuti na ljudske vrednote, o kojima je bilo govora gore, koje valja da predočavaju djeci, i u datoj prilici da djeca sudjeluju na roditeljskim skupovima i u slavljinama koja nisu euharistijska, a održavaju se s djecom.

11. Osim toga kršćanske zajednice, kojima pripadaju pojedine obitelji ili u kojima djeca žive, dužne su se brinuti za djecu koja su u Crkvi krštena. Kršćanska zajednica, koja pruža svjedočanstvo Evandjelja, koja živi bratsku ljubav i aktivno slavi Kristove tajne najbolja je škola kršćanskog i liturgijskog odgoja za djecu koja u njoj žive.

Unutar kršćanske zajednice, kumovi ili druge osobe uzorna vladanja potaknute apostolskim poticajem, mogu mnogo pridonijeti obiteljima, koje svoj dio odgoja jedva ispunjavaju, da djeca budu dolično poučena. Ovoj svrsi odlično služe »pred-škole« i katoličke škole kao i razna udruženja djece.

12. Premda sama liturgija vrši i na djecu sebi svojstvenu snagu pouke,¹³ u katehetskoj školskoj i župskoj pouci veliku važnost zaslužuje

⁹ Usp. SV. KONGR. ZA KLERIKE, Opći katehetski direktorij, br. 25. AAS 64 (1972) 114.

¹⁰ Usp. II VAT. SABOR, Deklaracija o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis*, br. 2

¹¹ Usp. isto mj., br. 3.

¹² Usp. SV. KONGR. ZA KLERIKE, Opći katehetski direktorij, br. 78., u AAS 64 (1972) 147.

¹³ Usp. II VAT. SABOR, Kost. o sv. bogoslužju *Sacrosanctum Concilium*, br. 33.

kateheza o Misi¹⁴ jer vodi k djelotvornom, svijesnom i istinskom učestvovanju.¹⁵ Takva pouka »prilagođena dobi i shvaćanju djece mora zacijelo težiti za tim da obredima i molitvama djeca shvate značenje Mise, kao i za onim što se odnosi na sudjelovanju u životu Crkve«. ¹⁶ Ovo treba posebno istaći za tekstove Euharistijske molitve i za poklike, kojima djeca u njoj sudjeluju.

Posebno je važna ona pouka kojom se djeca pripremaju na prvu Pričest. U njoj neka uče ne samo koje su vjerske istine vezane na Euharistiju, nego i kako uzastopce, na svoj način pokajanjem pripravljeni, sasvim ucijepljeni u tijelo Kristovo mogu sudjelovati s Božjim narodom u Euharistiji, učestvujući u stolu Gospodnjem i bratskom zajedništvu.

13. Veliki dio u liturgijskom odgoju djece i u njihovom spremanju za liturgijski život Crkve mogu imati i raznovrsna slavlja, u kojima djeca neke euharistijske dijelove liturgijskom snagom samog slavlja lakše shvaćaju, kao što su pozdravljanje, šutnja, zajednička pohvala, osobito ona koja se zajednički pjeva. Ipak se treba čuvati da se ova slavlja ne pretvore u preveliku pouku.

14. Neka Božja riječ sve više i više zauzima mjesto u ovim slavljima prema shvaćanju djece. Dapače, dok raste njihova duhovna sposobnost neka se s njima dosta često održavaju slavlja svete Božje riječi u pravom smislu, osobito u vrijeme Adventa i Korizme.¹⁷ Ova slavlja mogu kod djece u mnogome povećati poštovanje prema riječi Božjoj.

15. Svaka liturgijska i euharistijska pouka, osim onog što je rečeno, mora uvijek težiti za tim da svakidašnji život djece svakog dana sve više odgovara Evanđelju.

Glava II

MISE ZA ODRASLE U KOJIMA SUDJELUJU I DJECA

16. U mnogim mjestima, posebno nedjeljom i blagdanom, slave se župske Mise u kojima sudjeluje veliki broj odraslih i ne mali broj djece. Na tim Misama svjedočanstvo odraslih vjernika može na djecu imati veliki upliv. Ali i sami odrasli po tom, što u tom slavlju spoznaju ulogu koju djeca imaju u kršćanskoj zajednici, crpe duhovnu korist. Uvelike se gaji kršćanski obiteljski duh, ako djeca učestvuju u tim Misama skupa s roditeljima i drugim članovima obitelji.

¹⁴ Usp. SV. KONGR. OBREDA, Uputa Eucharisticum mysterium, od 25. svibnja 1967., br. 14., u AAS 59 (1967) 550.

¹⁵ Usp. SV. KONGR. ZA KLERIKE, Opći katehetski direktorij, br. 25. AAS 64 (1972) 114.

¹⁶ SV. KONGR. OBREDA, Uputa Eucharisticum mysterium, od 25. svibnja 1967., AAS 59 (1967) 550; usp. i SV. KONGR. ZA KLERIKE, Opći katehetski direktorij, br. 57., AAS 64 (1972) 131.

¹⁷ Usp. II VAT. SABOR, Konst. o sv. bogoslužju Sacrosanctum Concilium, brr. 35, 4.

Sami mališani koji još ne mogu ili ne žele prisustvovati Misi, mogu se na kraju Mise dovesti da prime blagoslov skupa sa zajednicom poslije nego su ih npr. župske pomoćnice za vrijeme Mise čuvale na određenom mjestu.

17. Ipak na Misama ove vrste treba pomnjivo paziti da se djeca ne osjećaju zanemarena zbog nesposobnosti sudjelovanja i razumijevanja onoga što se u slavlju radi i govori. Treba voditi računa da su tu prisutni i oni, npr. obraćajući im se posebno u napomenama (npr. na početku i na kraju Mise) i u jednom dijelu homilije.

Možda će čak ponekad, ako to dopuštaju uvjeti mjesta i osoba, biti zgodno održati bogoslužje riječi s homilijom s djecom na nekom odijeljenom, ali ne previše dalekom mjestu, i prije nego započne euharistijsko bogoslužje, djeca se uvode u mjesto, gdje su odrasli u to vrijeme slavili vlastito bogoslužje riječi.

18. Može biti veoma korisno ako se na tim Misama djeci povjere neke službe; mogu npr. donositi darove, pjevati jednu ili drugu misnu pjesmu.

19. Kadkad se ovakva Misa, ako je broj djece velik, može zgodno udesiti da također više udovolji zahtjevima djece. Neka se tada homilija upravi djeci tako da i odrasli od nje mogu imati koristi. Osim ovih prilagodbi u samom Redu Mise, koje već postoje, jedna ili druga niže navedena prilagodba na Misi s odraslima, u kojoj prisustvuju i djeca, može se upotrijebiti, gdje to biskup dopusti.

Glava III

MISE S DJECOM U KOJIMA SUDJELUJE I PONEKI STARIJI

20. Osim Misa kojima prisustvuju djeca s roditeljima i drugim članovima obitelji, a koje ne mogu biti niti uvijek niti svugdje, preporučuje se osobito Misa preko tjedna sa samom djecom kojima prisustvuje i poneki odrasli. Svi su od početka liturgijske obnove bili uvjereni da su na tim Misama potrebne prilagodbe.¹⁸

O tim i još nekim općenitijim prilagodbama govorit će se u br. 38-54.

21. Uvijek treba imati pred očima takva euharistijska slavlja da djecu treba voditi prema Misama odraslih, osobito ona na koja će se nedjeljom sastati kršćanska zajednica.¹⁹ Zato, osim prilagodbi koje su potrebne gledom na dob, neka se ne uvađa sasvim novi obred,²⁰ koji bi se razlikovao od Reda Mise s narodom. Svrha različitih dijelova uvijek mora

¹⁸ Usp. gore br. 3.

¹⁹ Usp. II VAT. SABOR, Konst. o sv. bogoslužju, *Sacrosanctum Concilium*, brr. 42. i 106.

²⁰ Usp. De Liturgia in prima Synodo Episcoporum, *Notitiae* 3 (1967) 368.

odgovarati onome što je o pojedinim stvarima rečeno u Općoj uredbi Rimskog Misala, iako se ponekad ne mora inzistirati apsolutna jednakost zbog pastoralnih razloga.

Dužnosti i službe u slavlju

22. Principi aktivnog i svijesnog sudjelovanja na neki način još više vrijede, ako se slavi Misa s djecom. Stoga se treba brinuti da sve bude tako kako bi se takvo sudjelovanje povećalo i učinilo jačim. Radi toga neka što više djece učestvuje s posebnim ulogama slavlja; kao npr.: pripremanje mjesta i oltara (usp. br. 19), vršenje službe pjevača (usp. br. 24), zborno pjevati, svirati u instrumente (usp. br. 24), čitati čitanja (usp. br. 24—47), odgovarati preko homilije (usp. br. 48), recitirati nakane u molitvi vjernika, donositi darove na oltar i obavljati slične radnje prema običajima raznih naroda (usp. br. 34).

Za promicanje sudjelovanja katkad će pomoći i neki dodaci, npr. navođati razloge zbog kojih treba zahvaljivati prije nego svećenik započne dijalog Predslovlja.

U svemu tome treba imati pred očima da mnogi izvanjski čini ostaju bez ploda, čak su i štetni, ako ne služe unutarnjem sudjelovanju djece. Radi toga sveta šutnja ima svoje mjesto i na Misama s djecom (usp. br. 37). Treba vrlo brižno paziti oko toga da djeca ne bi zaboravila da se vrhunac svih oblika sudjelovanja nalazi u euharistijskoj pričesti u kojoj se prima Kristovo Tijelo i Krv kao duhovna hrana.²¹

23. Svećeniku koji služi Misu s djecom neka bude na srcu da slavlje bude svečano, bratsko i meditativno.²² Još više nego na Misama s odraslima neka svećenik pripremi to raspoloženje duša. To zavisi od njegova osobnog spremanja, kao i o načinu kako s drugima postupa i govori. Neka se osobito brine za dostojanstvo, jasnoću i jednostavnost kretnja. Kad govori djeci neka se tako izražava da ga djeca mogu lako shvatiti izbjegavajući dakako sve što je djetinjasto. Slobodno učinjene napomene²³ neka djecu privode istinskom liturgijskom sudjelovanju. Objašnjenja ne smiju biti samo poučna.

Da se potaknu srca djece bit će od koristi ako ih svećenici kadkad svojim riječima pozovu, npr. na pokornički čin, na molitvu nad darovima, na Gospodnju molitvu, na davanje mira, na Pričest.

24. Budući da je Euharistija uvijek čin čitave zajednice, poželjno je sudjelovanje barem nekih odraslih, koji su prisutni ne kao nadzornici, nego koji učestvuju u Misi kao sumolitelji i koji, ukoliko je potrebno, pomažu djeci.

²¹ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 56.

²² Usp. dolje br. 37.

²³ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 11.

Ništa ne smeta da netko od odraslih, koji s djecom sudjeluju kod sv. Mise, dozvolom župnika ili upravitelja crkve upravi djeci nekoliko riječi poslije Evanđelja, naročito ako se svećenik teško prilagođava mentalitetu djece. U toj stvari neka se opslužuju propisi sv. Kongregacije za Klerike.

I na Misama s djecom neka se gaji raznolikost službi da se slavlje ukaže kao nešto zajedničko.²⁴ Neka se npr. upotrijebe čitači i pjevači neki od djece i odraslih. Tako će se raznolikošću glasova izbjeći dosada.

Mjesto i vrijeme slavlja

25. Prvotno mjesto euharistijskog slavlja je crkva, u kojoj, ako je zgodno, neka se brižljivo odabere prostor koji odgovara broju sudionika i u kojem će se djeca moći slobodno kretati prema zahtjevu žive liturgije, podešene njihovoj dobi.

Ako crkva ne odgovara tim zahtjevima, bit će ponekad prikladno slaviti Euharistiju s djecom izvan svetog mjesta, no tada neka mjesto bude prikladno i dostojno takvog slavlja.²⁵

26. Za Mise s djecom neka se izabere ono vrijeme dana koje bolje odgovara prilikama u kojima djeca žive, tako da ona budu što više spremna za slušanje riječi Božje i za Euharistiju.

27. Misa kroz tjedan, na kojoj trebaju učestvovati djeca, zacijelo se može slaviti s većim plodom i manjom pogibljivi da ne postane dosadna ako (npr. u zavodima u kojima djeca zajedno žive) ne bude svaki dan. Osim toga može se brižljivo spremati, ako prođe dulji razmak vremena između različitih slavlja.

Ponekad treba radije obaviti zajedničku molitvu, na koju se djeca mogu dobrovoljno skupiti, ili zajedničko razmatranje ili sveto slavljenje Božje riječi, koje nastavlja ranija euharistijska slavlja i koje pomaže dubljem učestvovanju u onim kasnijima.

28. Kadgod je broj djece, koja skupa svetkuju euharistijsko slavlje, prevelik, pomnjivo i svijesno sudjelovanje postaje teškim. Zato, ako je moguće, neka se učini više skupova, koji neka se sastave ne pazeći strogo na dob, nego uzevši u obzir napredak vjerske formacije i katehetske priprave.

Neka se takvi skupovi prikladno sazivaju na misnu žrtvu u različite dane preko tjedna.

Pripremanje slavlja

29. Neka se svako euharistijsko slavlje s djecom priprema brižljivo i na vrijeme, naročito s obzirom na molitve, pjevanje, čitanje, nakane molitve vjernika, uzevši u obzir savjete s odraslima i s djecom koja vrše

²⁴ Usp. II VAT. SABOR, Konst. o sv. Bogoslužju *Sacrosanctum Concilium*, br. 28.

²⁵ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 253.

posebnu službu u ovim Misama. U pripremanju i ukrašavanju mjesta gdje se obavlja slavlje kao i u pripravljanju kaleža s patenom i posudicama, ako je moguće, neka učestvuju neki od djece. Sačuvavši nutarnje dolično učestvovanje, i takvi čini mogu poslužiti promicanju komunitarnog slavlja.

Pjevanje i sviranje

30. Treba na svaki način gajiti pjevanje, koje mora biti u svim slavljinama, osobito na Misama sa djecom radi njihove osobite sklonosti prema glazbi, uzevši u obzir mentalitet različitih naroda i vlastitu sposobnost prisutne djece.²⁶

Gdje može biti, neka djeca zazive, posebno one koji spadaju na Euharistijsku molitvu, radije pjevaju nego recitiraju.

31. Da se olakša sudjelovanje djece dok pjevaju »Slava«, »Vjervanje«, »Svet« i »Jaganjče Božji« dopušteno je upotrijebiti prikladne pučke interpretacije s glazbenim napjevima, prihvaćene od kompetentnog autoriteta, iako se u svemu ne podudaraju s liturgijskim tekstovima.²⁷

32. I na Misama s djecom »glazbeni instrumenti mogu donijeti... veliku korist«,²⁸ osobito ako na njima sviraju samo djeca. Oni služe ili pjevanju koje podržavaju ili razmišljanju djece koje hrane; ponekad na svoj način izražavaju blagdansku radost i pohvalu Bogu.

Brižljivo se treba čuvati da ne bi glazba imala prednost ispred pjevanja ili da kod djece uzrokuje više rastresenosti nego li izgradnju. Ona treba odgovarati cilju koji je postavljen u pojedinim vremenskim razmacima u kojima za vrijeme Mise svira glazba.

Uz isti oprez i dužan obzir i osobitu brižljivost može se upotrijebiti i tehnički udešena glazba na Misama s djecom prema propisima, određenim od Biskupskih konferencija.

Kretnje

33. Vodeći računa o bogoslužju kao činu čitavoga čovjeka i o psihologiji djece, sudjelovanje putem kretnji i držanje tijela na Misama s djecom treba uvelike podupirati, već prema dobi i običaju mjesta. Mnogo toga ovisi, ne samo o kretnjama svećenika,²⁹ nego također o načinu na koji se ponaša čitava zajednica djece.

Ako neka Biskupska konferencija prema propisu Opće uredbe Rimskog Misala pokrete, koji se obavljaju u Misi, prilagođuje duhu naroda,³⁰ treba da vodi računa i o posebnim uvjetima djece ili samo za djecu neka odredi takve prilagodbe.

²⁶ Usp. isto mj., br. 19.

²⁷ Usp. Sv. KONGR. OBREDA, Uputa Musicam sacram, od 5. ožujka 1967., br. 55. AAS 59 (1967) 316.

²⁸ Isto mj., br. 62. AAS 59 (1967) 318.

²⁹ Usp. gore, br. 23.

³⁰ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 21.

34. Među čine koji se ubrajaju u kretne, treba posebno spomenuti procesije i druge čine koje sobom nose sudjelovanje tijela.

Procesionalni ulazak djece sa svećenikom celebrantom može pomoći da se bolje osjeti da se tada stvara zajedništvo.³¹ Sudjelovanje barem neke djece u procesiji s Evanđeljem jasnije predočuje prisutnost Kristovu, koji navješta riječ svome narodu. Procesija djece s kaležom i darovima očitije izražava snagu i smisao pripreme darova; dobro uređena procesija za pričest mnogo pomaže pobožnosti djece.

Vizuelni elementi

35. Misno bogoslužje sadrži mnoge vizuelne elemente, kojima kod tjece treba dati veliku važnost. To treba naročito reći za posebne vizuelne elemente tijekom liturgijske godine, kao što su klanjanje križu, uskrsna svijeća, svijeće na svetkovinu Prikazanja Gospodnjega, raznolikost liturgijskih boja i ukrasa.

Osim tih vizuelnih elemenata u samom slavlju kao i u mjestu slavlja neka se zgodno uvode i drugi elementi koji djeci omogućuju da očima zamjete divna Božja djela izvršena u stvaranju i otkupljenju i da putem gledanja podupru molitvu. Liturgija ne smije nikada izgledati kao nešto suhoparno i kao nešto što spada samo na misli.

36. S istog razloga može biti od koristi upotreba slika koje su sama djeca spremila, npr. da se razjasni homilija, da se vidljivo predoče nakane molitve vjernika, da se potakne na razmišljanje.

Šutnja

37. Neka se i na Misama s djecom »kao sastavni dio slavlja, u svoje vrijeme održava šutnja«,³² da se ne bi dala prevelika važnost vanjskom djelovanju. Ta i djeca su na svoj način sposobna razmatrati. Ipak im je potrebno neko rukovodstvo, da se nauče u raznim trenucima (npr. poslije pričesti³³ ili čak i poslije homilije) ući u se ili kratko razmatrati ili Boga u svom srcu hvaliti i moliti mu se.³⁴

Povrh toga treba se brnuti — i to brižljivije nego na Misama s odraslima — da se liturgijski tekstovi izgovaraju bez žurbe i razgovjetno s obveznim međustankama.

³¹ Usp. isto mj., br. 24.

³² Opća uredba Rimskog Misala, br. 23.

³³ Usp. SV. KONGR. OBREDA, Uputa Eucharisticum mysterium, br. 38. od 25. svibnja 1967., AAS 59 (1967) 562.

³⁴ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 23.

Dijelovi Mise

38. Sačuvavši strukturu Mise, koja se »na neki način sastoji od dva dijela, od službe riječi naime i od euharistijske službe«, i još nekih dijelova za početak i završetak slavlja,³⁵ čini se da su potrebne prilagodbe pojedinih dijelova slavlja kako bi djeca doista na svoj način doživjela »tajnu vjere... preko obreda i molitava« prema psihološkim zakonima dječje dobi.³⁶

39. Da ne bi došlo do prevelike razlike između Mise s djecom i Mise s odraslima³⁷ neka se za djecu neki obredi i tekstovi nikada ne upriličavaju, kao što su »poklici i odgovori vjernika na svećenikove pozdrave«,³⁸ molitva Gospodnja, trinitarna formula na kraju blagoslova kojim svećenik zaključuje Misu. Preporuča se da se djeca pomalo, sačuvavši upotrebu Apostolskog vjerovanja, privikavanju na Nicejsko — carigradsko vjerovanje o čemu se govori u br. 49.

a) Početni obred

40. Budući da početni obred teži za tim »da vjernici u jedno sabrani ostvare zajedništvo, da se pravo raspolože za slušanje riječi Božje i za dostojno slavljenje Euharistije,«³⁹ treba paziti da se stvori to raspoloženje kod djece, a ne da bude ugroženo velikim mnoštvom obreda koji se tu predlažu.

Stoga je ponekad dozvoljeno jedan ili drugi elemenat početnog obreda izostaviti, a drugo nešto možda proširiti. Neka uvijek bude barem neki uvodni elemenat koji se završava zbornom molitvom. U izboru pojedinih dijelova treba paziti da svaki elemenat dođe do izražaja u svoje vrijeme i da se ni jedan ne zanemari.

b) Čitanje riječi Božje i njezino tumačenje

41. Budući da čitanja iz Sv. pisma tvore »glavni dio službe riječi«,⁴⁰ ni na Misama koje se slave s djecom ne smije uzmanjkati biblijsko čitanje.

42. Što se tiče broja čitanja u nedjelje i blagdane, treba se držati odredaba Biskupskih konferencija. Ako su određena tri ili dva čitanja u nedjelje ili ferije i djeca ih teško mogu razumjeti, dozvoljeno je od njih čitati dva ili jedno čitanje. Neka ipak nikada ne izostane čitanje uzeto iz Evandjelja.

³⁵ Isto mj., br. 8.

³⁶ II VAT. SABOR, Konst. o sv. bogoslužju *Sacrosanctum Concilium*, br. 48.

³⁷ Usp. gore, br. 21.

³⁸ Opća uredba Rimskog Misala, br. 15.

³⁹ Isto mj., br. 24.

⁴⁰ Isto mj., br. 33.

43. Ako se ustanovi da sva označena čitanja dana nipošto ne odgovaraju shvaćanju djece, dopušteno je izabrati čitanje iz Lekcionara Rimskog Misala ili neposredno iz Biblije, vodeći ipak računa o liturgijskim vremenima. Neka se pojedine Biskupske konferencije pobrinu da uredi Lekcionare za Mise s djecom.

Ako se vidi da je radi shvaćanja djece potrebno izostaviti jedan ili drugi redak biblijskog čitanja, neka to bude pažljivo i tako »da se ne bi oslabio smisao ili namjera teksta, kao i sam stil Pisma«. ⁴¹

44. U izboru čitanja neka se radije uzme kriterij kvaliteta nego kvantiteta Sv. pisma. Nije uvijek i po sebi kraće čitanje prikladnije za djecu od onog duljeg. Sve zavisi od duhovne koristi koju čitanje može pružiti djeci.

45. Budući da u samom biblijskom tekstu »Bog govori svom narodu... i sam je Krist po svojoj riječi prisutan usred vjernika« ⁴² neka se izbjegava parafraziranje Sv. pisma. Ipak se preporuča upotreba prijevoda što ih je dozvolio kompetentni auktoritet a koji za katehezu djece već možda postoje.

46. Između čitanja neka se pjevaju pažljivo izabrani reci psalma prema shvaćanju djece ili kantika na način psalama ili »Aleluja« s jednostavnim napjevom. U ovom pjevanju neka djeca uvijek sudjeluju. Ništa ne smeta da ponekad šutnja razmatranja nadomjesti pjevanje.

Ako se izabere jedno čitanje, može se zapjevati iza homilije.

47. Da bi djeca što bolje usvojila biblijska čitanja i bolje raspoznavala dostojanstvo riječi Božje, treba veoma oijeniti sve elemente koji služe za tumačenje čitanja.

Među te elemente treba ubrojiti napomene koje predhode čitanjima ⁴³ a djecu potiču na dobro i plodonosno slušanje time što ili iznose sami smisao ili privode k samom tekstu. Da se na Misi o Svecu toga dana protumači i objasni ono što se iznosi iz Sv. pisma, može se ispriповјediti nešto iz njegova života, ne samo u homiliji nego i pri biblijskim čitanjima u obliku napomene.

Gdje to preporuča tekst čitanja, može biti od koristi da ga sama djeca čitaju porazdjelivši ga na dijelove, kao što je to predviđeno za čitanje Muke Gospodnje u Svetom Tjednu.

48. Na svim Misama s djecom treba dati veliku važnost homiliji koja tumači riječ Božju. Homilija određena za djecu ponekad neka prijeđe u dijalog s njima, ukoliko nije bolje da je slušaju šuteći.

49. Ako Vjeronanje dolazi na kraju liturgije riječi, kod djece se može uzeti Apostolsko Vjeronanje, ono naime koje se nalazi u njihovu katekizmu.

⁴¹ RIMSKI MISAL, Red čitanja I, Opći raspored misnih čitanja, Opća načela, br. 7 d.

⁴² Opća uredba Rimskog Misala, br. 33.

⁴³ Usp. isto mj., br. 11.

c) **Predvodničke molitve**

50. Da svećenik sebi zaista pridruži djecu u predvodničkim molitvama, dopušteno mu je da izabere prikladnije tekstove za djecu iz Rimskog Misala vodeći računa o liturgijskom vremenu.

51. Katkada princip odabiranja nije dovoljan da djeca mogu molitve smatrati kao izražaj vlastitog života i svoga vjerskog doživljavanja,⁴⁴ budući da su molitve sastavljene za odrasle vjernike. U tom slučaju ništa ne smeta da se tekst molitve Rimskog Misala prilagodi potrebama djece, ali tako da se sačuva bit i da se izbjegne sve ono što je strano književnoj vrsti predvodničke molitve kao što su poticaji o dobrom vladanju i odveć djetinji način govora.

52. Najveća važnost u Euharistijskom slavlju s djecom pripada euharistijskoj molitvi, koja je vrhunac čitavog slavlja.⁴⁵ Mnogo zavisi i o načinu kako je svećenik izgovara,⁴⁶ kao i o djeci koja sudjeluju slušajući i uzvikujući.

Samo raspoloženje duša koje se traži u ovom središtu slavlja, mirnoća i poštovanje, po kojima se sve postiže, moraju djecu što je moguće više potaknuti da paze na stvarnu prisutnost Kristovu na oltaru pod prilikama kruha i vina, na njegovu žrtvu, na zahvalu po njemu, s njim i u njemu i na prinos Crkve, koje se tada zbiva i po kojem vjernici sami sebe i svoj život s Kristom prinose vječnom Ocu i Duhu Svetome.

Treba međutim upotrebljavati one četiri Euharistijske molitve što ih je odredio vrhovni auktoritet za Mise s odraslima, a uvedene su u liturgijsku upotrebu, dok Apostolska Stolica ne bude drukčije providjela za Mise s djecom.

d) **Obredi prije Pričesti**

53. Kad završi euharistijska molitva, uvijek slijedi molitva Gospodnja, lomljenje kruha i poziv na pričest,⁴⁷ jer tim dijelovima pripada najveća važnost u strukturi ovog dijela Mise.

e) **Pričest i obredi iza Pričesti**

54. Nek se sve udesi tako da djeca prikladno pripremljena, već pripuštena na Pričest, mirno i u sabranosti duše pristupe k svetom stolu da potpuno sudjeluju u euharistijskom misteriju. Gdje je to moguće, neka se za vrijeme pričesne procesije zapjeva pjesma, koja je prikladna za djecu.⁴⁸

⁴⁴ Usp. Savjet o primjeni Konst. o sv. bogoslužju, *Instruction sur la traduction des textes liturgiques pour la célébration avec le peuple*, br. 20, od 25. siječnja 1969, u *Notitiae* 5 (1967) 7.

⁴⁵ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 54.

⁴⁶ Usp. gore, br. 23. i 37.

⁴⁷ Usp. gore, br. 23.

⁴⁸ Usp. SV. KONGR. OBREDA, *Uputa Musicam sacram*, br. 32, od 25. ožujka 1967, AAS 59 (1967) 309.

Na Misama s djecom veoma je važna napomena prije završnog blagoslova,⁴⁹ jer im je, prije nego se otpuste, potrebno ponoviti i primjeniti ono što su čuli, ali vrlo kratkim riječima. Posebno na ovom mjestu, neka se iznese veza između liturgije i života.

Barem ponekad u liturgijskim vremenima i raznim zgodama u životu djece, neka svećenik upotrijebi bogatije oblike blagoslova zadržavši uvijek trinitarni oblik na koncu sa znakom križa.⁵⁰

— — —

55. Sve što je sadržano u ovom Direktoriju, ide za tim da djeca izravno i s radošću u slavljenju Euharistije mogu pohrliti u susret Kristu i s njim stajati pred Ocem.⁵¹ Formirani svjesnim i aktivnim sudjelovanjem u žrtvi i euharistijskoj gozbi neka se iz dana u dan sve više uče kod kuće i izvan kuće, među članovima obitelji i vršnjaka navješćivati Krista, živeći vjeru »koja djeluje po ljubavi« (Gal 5, 6).

Ovaj Direktorij, što ga je izdala Sveta kongregacija za bogoštovlje, odobrio je, potvrdio i naredio da se objavi vrhovni Svećenik Pavao VI 22. listopada 1973.

Iz sjedišta Svete kongregacije za bogoštovlje, dana 1. studenoga 1973. na svetkovinu Svih svetih.

POSEBNOM OVLAŠĆU VRHOVNOG SVEĆENIKA
IVAN kard. VILLOT
Državni tajnik

H. BUGNINI
Tit. nadb. Dioklet.
Tajnik Svete kongregacije za bogoštovlje

⁴⁹ Usp. Opća uredba Rimskog Misala, br. 11.

⁵⁰ Usp. gore, br. 39.

⁵¹ Usp. RIMSKI MISAL, Druga euharistijska molitva.